

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОСОФИИ И ПОЛИТОЛОГИИ

VI ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ
Алматы, Қазақстан, 02-11 сәуір 2019 жыл

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ» атты
Халақаралық ғылыми конференциясының

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 02-11 сәуір 2019 жыл

2 том

VI МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФАРАБИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ
Алматы, Казахстан, 02-11 апреля 2019 год

МАТЕРИАЛЫ

Международной научной конференции
Студентов и молодых учёных
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 02-11 апреля 2019 год

Том 2

VI INTERNATIONAL FARABI READINGS
Almaty, Kazakhstan, 02-11 April, 2019

MATERIALS
International Scientific Conference
Of Students and Young Scientists
«FARABI ALEMI»
Almaty, Kazakhstan, 02-11 April, 2019

Volume 2

Алматы
«Қазақ университеті»
2019

Сонымен қатар, діндер мен адам құқықтарының мүдделері сәйкес келетін көптеген мәселелерге қарамастан, бұл жағдай күрделене түсетін жерлер бар. БҰҰ шеңберінде әйелдердің құқықтарын және сексуалдық және репродуктивтік құқықтарды насихаттау жөніндегі дау ұзақ және тұрақты болып табылады.

Дін мен әйелдердің құқықтарының арасындағы қарым-қатынас еуропалық тұрғыда да күрделі болды. Бұл шиеленістер, атап айтқанда, Еуропа Кеңесінің әйелдерге қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алу және оған қарсы тұру және тұрмыстық зорлық-зомбылық туралы конвенциясын («Ыстамбұл конвенциясы»), ол гендерлік теңдікті қамтамасыз етеді. 2018 жылы Еуропарламент таңдаулы мүше-мемлекеттерде гендерлік теңдікке қарсы тұру туралы зерттеу жариялады, мысалы, Католик шіркеуі діни сенім бостандығына қарсы ықтимал түрде кемсітушілікке негізделген Стамбул конвенциясына қарсы тұру туралы Словакия жағдайын көрсетеді.

Ондаған жылдар бойы ЕО күн тәртібінде, кейбір мүше мемлекеттерде конфессияаралық дағдарысы және заң үстемдігі мәселелері сияқты соңғы оқиғалар құндылық мәселесіне назар аударды. ЕО құндылықтары – теңдік, еркіндік және адам құқықтарын құрметтеу. Дін және сенім бостандығы ЕО-да және халықаралық-құқықтық негізде айтарлықтай қорғаныспен қамтамасыз етілген және де ЕО дін мәселесін өзінің күн-тәртібінде бей-жай қарамайтыны сөзсіз.

Әдебиеттер:

Право Европейского Союза: учеб. пособие // С.Ю. Кашкин [и др.]; отв.ред. С.Ю. Кашкин. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 304 с.

N. Lerner, Religion, Secular Beliefs and Human Rights. – Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2012.

R. Kuhar and D. Paternotte (Eds), Anti-Gender Campaigns in Europe: Mobilizing against Equality. – Rowman & Littlefield, 2017.

4. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 // Official Journal of the European Union. С 306.

5. 1957 жылы 25 наурызда қабылданған Еуропалық Қоғамдастық құрушы Шарт// <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/index.htm#founding> // 28 наурыз 2010 ж.

ДЕСТРУКТИВТІ ДІНИ АҒЫМДАР ҚЫЗМЕТІНІҢ АДАМ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ҚАУІПТІЛІГІ

*Даулетбекқызы Д.,
магистрант, 2 курс, «Дінтану» мамандығы,
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ*

*Ғылыми жетекші:
Байтенова Н.Ж.
филос.ғ.д., профессор
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ*

Деструктивті діни ағымдардың адам денсаулығына келтіретін қаупі оның адам психикасына жасайтын ықпалынан көрінеді. Адам психикалық дабылдардың әсерінен өз көзқарастарын, пікірлерін, сезімдері мен мақсаттарын басқаша түрде қайтадан құрады.

Деструктивті діни ағымдарда мұндай ықпалға түскен адам кінәлі, әлденеге мазасызданған, топқа тәуелді, сәби тәрізді қауқарсыз кейіпте болады. Қауымның жаңа мүшесі (неофит) дербестігін, өз бетінше шешім қабылдау және сыни пікірлер айтып, өз көзқарасын білдіру қабілетін мүлдем жоғалтады. Оның үстіне, мұндай тәуелділіктегі адамның бойында, өзіне-өзі қол жұмсап, зорлық жасауға бейімділік сияқты психологиялық ауытқушылыққа бейім болады. Мұндай психикалық әсер ету немесе адамды мәңгіртке айналдыру, бағдарлау, адамдардың миын айналдыру, қоғамдық сананы басқарып, жетекшілік ету дін атын жамылған жаңа діни ұйымды басқарудың әдісі мен ұйымға билікті жүзеге асырудың тәсілі болып табылады. Түңілгендік, шарасыздық, мазасыздықты басынан кешірген кез-келген адам деструктивті діни ұйымның потенциалды құрбаны болуы мүмкін. Адамдар сектадан күнделікті өмірде өздерін жоғалтып алған, айрылған нәрселерін тапқысы келеді: жақындары тарапынан түсіністік және қолдау, сенімділікке ие болып, перспективасының анықтығын білу, сонымен қатар бойындағы тәуелділік пен қорқыныш, сондай-ақ жауапкершілік және кінәлілік сезімінен арылуды жаңа діни ағымдар мүшелері көп жағдайда ақиқаты тану ретінде, діни үйлесімділік ретінде қабылдайды.

Діни қозғалыстар іс-әрекетінің адамның өміріне, денсаулығына келтіретін қаупі жалған сауықтыру, жалған медициналық ілімдер арқылы, оккультті, эзотерикалық (Күн сәулесімен емдеуді насихаттайтын «Аллы-аят»), Фархат ата, сонымен қатар рұқсат қағазы немесе тиісті медициналық білімі

жоқ болып тұрса да емдік сеанстарын жүргізетін «Ақ жол» және оның «Ата жол» атты тармағы жолдар арқылы жүзеге асады. «Иегова куәларының» сенушілері қан құйғызудан бас тартса, «Радостея» діни бірлестігі әртүрлі ырғақ, ритмдердің көмегімен адамға өзінің өмірін басқаруға, оны бағдарлауға т.б. үйретеді [1].

Жоғарыда айтылғандай сектаға мүшелікке тарту жұмысы адамдар күйзеліп жүрген болса, эмоциялық құлдырауды басынан кешіп жүрген жағдайда өз жемісін береді. Күйзеліс қазіргі заманның бірден бір көрсеткіші болып тұр. Адамдар жұмыста да, мектепте де, отбасылық мәселелер туындаған жағдай да, денсаулығы күрт нашарлаған кезде де, тіпті жаңа жұмысқа ауысқан жағдайда да, тұрғылықты мекен-жайын өзгерткенде де, қаражатсыз қалған кезде де, жақын адамын жоғалтып және өмірде өз орнын таппаған жағдайда күйзеліске тап болады. Әдетте біздің қорғаныс механизміміз күйзеліспен күресуге көмектеседі, бірақ сол кезде біз діни ұйымдарға жаңа мүшелер іздеп жүрген адамдардың құрығына ілінуіміз ғажап емес. Осындай кезде бізге айтылған әрбір құптаулар мен жақсы өмір сүруге деген итермелеушілік біздің алға қойған мақсатымызды жойып, жаңа белестерге жетелейді. Адамдар харизматтық топтарға енгеннен кейін күйзелістерінен құлан таза айығып өздерін жеңіл сезіне бастайды. Топтан алшақтаған сайын күйзеліс күшейіп, өздерін бақытсыздар санатына қосып, топсыз өмір сүре алмайтындай жағдайға жетеді. Әрбір осындай «Тәжірибе» тиімді оқыту, үйрету құралы ретінде қолданылады. Адамдарды діни топқа тарту үшін бейне және аудиотаспаларға жазылған, сигналдардың көмегімен соқыр санаға әсер ету технологиясы белсенді пайдаланылады. Кино таспасының секундына 24 кадр жылдамдықпен қозғалатындығы белгілі. Мұндай жылдамдық кезінде адамның көзі экранда болып жатқанның бәрін көріп үлгереді. Алайда, егер қосымша 25 кадр енгізетін болса, ол көзге көрінбей қалады, бірақ бейсанаға енеді. Саналы түрде қабылданбай, бірақ бейсанаға белсенді әсер ететін, ақпаратты дыбыстық жолға дәл осылай жазуға болады. Сонымен қатар, мұндай технологиялар БАҚ-да, бұқаралық уағыз кезінде стадиондарда, партия жиындарында және басқаларда пайдаланылуы мүмкін [2].

Бейнематериалды көргеннен кейін, не діни қауым ұсынған, аудиоматериалмен қоса уағызды тыңдағаннан кейін, адам тек қисынды және саралы ойлауынан тиылып қана қоймай, сонымен бірге айналадағы өмірдің шындығын барабар қабылдау қабілеттілігін жоғалтады. Және де адам осыдан кейін шындықтың әдеттегі туннеліне бірден оралғанмен де, өзіне не болғандығын түсіну жағдайында болмайды.

Аудиторияны трансқа енгізу үшін медитацияға жүгіну міндетті емес. Белгілі сөздерді үнемі қайталау және соған назарларын аудару сияқты тәсілдерді де пайдалануға болады. Осындай күйдегі топқа қарап тұрып, адамдардың трансқа қашан ене бастайтындығын оңай байқауға болады. Бұл сергектік жағдайындағы түске ұқсас: олар босаңсиды, сирек жыпылықтай бастайды және жұтыну рефлексі байқалады, айналасындағыларды елемейді, ал көзқарасы немқұрайлы болады. Адамдар осындай жағдайда болған кезде арам ниетті манипуляторлар оларға шындықты бұрмалайтын, тіпті ақылға симайтын сенімдерді сендіруі мүмкін. Сендіру тиімділігі тыңдаушылардың эмоционалдық жағдайына және елестету күштеріне, сондай-ақ сендіруді іске асыратын, дәріс берушінің харизмасына байланысты болады. Транс жағдайында сендіру объектісі болған адам, сергектік жағдайында тұлғаның екі жүзділігіне ұшырауы мүмкін.

Деструктивті діни ағымдардан зардап шеккендерге және олардың жақын туыстарына әлеуметтік-психологиялық кеңес беру жұмыстарын және оларды реабилитациялау әрі қалыпты өмірге бейімдеу жұмыстары бірнеше кеңестік-түзетуші жұмыстарының блогынан тұрады. Ол қатаң уақыттық шектеулерге ие емес. Ол жарты жылдың көлемінде жүргізілуі мүмкін. Қоғамға бейімдеу жұмыстары бұрынғы діни ұйым мүшелерінің тап болатын негізгі проблемаларын анықтаудан тұрады, бұл оңалтудың негізгі бағыттарын қоюға көмегін береді. Оңалту сынағынан өтушілердегі психикалық-эмоциялық саладағы бұзылушылықтардың болуы олардың өмірлік негізгі мәнді бағыттарын жоғалтумен байланысты.

Алайда өмірдің мәнін іздеу мәселесі бәрімізді бірдей толғандырады, біз өзімізге мынадай сұрақтар қоямыз: «Мен кімін? Менің бұл өмірдегі орным қандай?», алайда оңалту сынағынан өтушілерде бұл процесс мақсатқа айналған, бұл олардың психикалық бұзылыстарын тудырады. Әр жаңадан келген индивид діни ұйымға келу және оның өміріне қатысу біртіндеп мақсаттан оның өмірінің мәніне айналатындай етеді. Сынақтан өтушілер өздерінің діни ұйымнан кеткендегі өмірінің мәнінің жоғалғандығын, олардың өмірі пайдасыз, мағынасыз болып қалғандығын айтады: «Мен енді кімге керекпін?», «мен алдап кетті деген сезім мені тастамай қойды».

Оңалту жұмыстарының алғашқы диагностикалық бөлігі аяқталысымен, сынақтан өтушілердің қатаң талабымен олардағы мәселелерді әрі қарай оңалту мақсатында кеңестік әңгімелер жүргізіледі. Оның барысында келесідей әдістер мен амалдар қолданылады: психотерапевтілік интервью әдісі, К. Роджерстің психологиялық кеңестік принциптері, С.Хассеннің стратегиялық әсер ету амалы мен

В.Франклдың логотерапевтикалық амалы тұрақты жеке қасиеттерді анықтау керек болды, ол олардың діни ұйымға кіруіне әсер еткен қасиеттері болып табылады.

Деструктивті діни ағымдардың көшбасшылары мынадай негіздерге сүйенеді: өздерінің ізін қушылардың білім деңгейін арттыру, табысты болашақпен қамтамасыз ету, қатты аурулардан арылуға көмектесу т.б. Бұл қазіргі заманғы адамдар үшін кризистен шығудың бірден-бір амалы. Ол әлеуметтік, білім, медицина жүйелерінің құлдырауымен сипатталады да, адамдар осындай топтарға еріп кетеді.

Бұрынғы тіреулердің құлдырауы, қоғам мүшелерінің түрлерінің ұлғаюы, ұлттық, экономикалық, діни сипаттағы сынды факторлар тұрғындардың әр түрлі қабаттарындағы адамдардың арасындағы конфликтілердің көбеюіне алып келді. Қоғамда бірдей емес жеке мүмкіндіктердің қалыптасуы, «кедейлер» мен «байлардың» арасындағы үлкен айырмашылық қанағаттандырылмағандықты, сенімсіздікті, оның мүшелерінің көңілінің қалуын тудырады. Қоғам мағынасыздық, бостық, бөлінушілік және әлеуметтік анемия сезімімен байланысты адамдардың тобы ұлғайды, ол «Құдаймен байланыстың үзілуін» сезімдерімен байланысты. Бұл жағдайда қауіптілік мынада: барлық секталар адамның күшін емес, оның әлсіздіктерін шақырады, осылайша адамды сенімділік сезімінен қанағаттанбау сезіміне алып келеді. Деструктивті діни ағымға түскенде адам өзін тәуекелге бел буу сынды қасиеттен айырады, оған қарапайым адамға сияқты өмірдің қуаныш сезімдері тән емес. Ол дәстүрлі емес діндер адамды невротикке айналдырып, оның өмірін шектеу, кедейлендіреді, оны толықтығынан айырады деп санаған. Деструктивті діни ағымдардан зардап шеккен адамдардағы негізгі проблемалардың анықталуының табысты, әрі өнімді әдісі, сондай-ақ осындай адамдарға көмектесудің жолдарының бірі С. Хассеннің стратегиялық өзара әрекет етудің тұжырымдамасы болып табылады. Осыған орай, кеңестің, әңгімелесулердің кезінде С. Хассеннің екі әдісі қолданданады, олардың құрамына «стратегиялық өзара әрекет етудің әдісі» де кіреді:

- bite-моделін қолдану арқылы психотерапевтикалық интервьюді қолдану.
- діни ұйымдар идеологиясының тұлғаға жағымсыз әсер етуінің салдарына психологиялық талдау жұмысын жүргізу.

С.Хассеннің өзінің зерттеулерінің негізінде жасаған тұжырымдамалары бұрынғы діни ұйым мүшелерінің қарапайым өмірге қайтып келуі туралы оптимистік ойды ұялатады: «Жақындармен араласу кезінде діни ағымның алдауына дейінгі тұлға мен үнемі адаммен бірге болушы шынайы «менін» ажырата білу керек. Тіпті діни ағымда туылған адамдардың өзінде өзіндік «мені» болады. Шынайы «мен» ғана адамды діни ағымның арбауынан құтқаруға үміт болады, тіпті топта жүргеніне он жыл өтсе де. Ақпараттанған отбасы мен достары команда ретінде жұмыс істей бастаса, діни ағымның тұлғаның миына құйдырған ойларының бәрі бұзылады» [3].

Клиент орталықтанған психотерапияның принциптері. К.Роджерстің тұжырымдамасы клиенттерге көрсетілетін көмектің гуманистік бағыттарының біріне жатады, ол «емдеу әңгімесі» деп атаған психологиялық кеңес берудің негізгі принциптерін жасаған болатын:

- эмпатикалық тыңдау;
- психологпен сенімділікті орнату, оның жағынан қызығушылықтың танытылуы;
- бағалаусыз тыңдаумен, бұйрықтармен тыйым салулардың болмауы;
- мәселемен байланысты сезімдерін еркін көрсетуге ұмтылдыру;
- тұлғаның ішкі потенциалына сүйену;
- өз-өзін түсіну мен өз-өзін қабылдау сезімдерін арттыру – инсайтқа алып келу;
- әңгімелесулердің негізгі міндеті – клиентке таңдаудың мүмкіндігін түсіндіру, тәуелділіктен босату, өздерінің күштеріне деген жоғарғы сенімділік.

Жүргізілген жеке әңгімелесулердің негізінде келесідей ерекшеліктер анықталды:

- кеңестік әңгімелесу бұрынғы діни ағым мүшелеріне оларды мазалайтын мәселелерді басқа адамға толықтай сеніммен айтып, өзіне қатысты ешқандай сыни ойларды естімеуге мүмкіндік береді. Олардың әрекеттеріне баға бермейді және оларды ауру деп санамайды;

- зардап шеккен діни ағым мүшелерімен жұмыс істеу кезінде ең жоғарғы тиімділікке әзілдесіп әңгімелесу, күрделі әдеби мәселелерді талқылау, философиялық тақырыптарға талқылаулар әдісі нәтижесін берді, бұл адамдардың өзіндік ойларының қалыптасуына және өздерінің ойларын қоғамдағы адамдарға еркін жеткізе алуына ықпал етеді;

- оңалту жұмыстарының келесі әдісі логотерапия өзінің негізгі мақсаты етіп өмірінің мәнін табуына көмектесу болып табылады. Өмірдің мәніне ұмтылу оны өмір бойы жақсы жолда жүруіне ықпал етеді. Бұл кезде адам өзінің рухани кризисін өз бетінше жеңе алады.

Экзистенциалдық жол адамның толыққанды жақсы өмір сүруінің үш бөлінбейтін бөлшектерін білдіреді:

- жағымды, эстетикалық, рухани тұрғыда байытатын өмір жақтарын ойлану қабілеті. Өмірді бірдеңе үшін емес, ештеңеге қарамастан жақсы көру қабілеті, болып жатқан жағдайларға берілу қасиеті

адамның іштей дамуының негізі болып табылады. Бұл кезде қобалжулардың негізгі көзі басқа адамдармен араласу болып табылады;

- күнделікті өмірінде кездесетін нәрселерді жақсарту, өзгерту, пайдалы іске асырту қасиеті, қоршаған ортаға ену және оған өзінің әрекеттерімен, идеяларымен әсер ету қабілеті;

- адамның бойындағы барлық жақсылықты аша отырып, мүмкін емес жерлерде бәрін пассивті түрде көтеру емес, бәрімен бірдей жақсарту үшін күресу қабілеті. Жеке тұлғалық өмірлік қондырғыларды орнату қабілеті;

- логотерапия әр түрлі жағдайларды талдай отырып, қабілеттері мен мүмкіндіктерін дамытады. Олар жақсылық пен жамандықты айыруды, таразыға салып мәселелерді қарастыруды үйренеді. Адам кез-келген жағдайларды дұрыс шеше отырып, өзіндік өмір жолын таңдайды [4].

Консультативті кеңес кезеңінде біз Ф.Франклдың сипаттаған үш негізгі логотерапия әдісін қолдануымызға болады:

- парадоксты интенция: қорқыныштар өз-өздерін тудырады, сондықтан оңалту жұмысынан өтушілер өздерінің қорқыныштарынан олардың үстінен күле қарау арқылы арылуы керек болады. Г.Олпорт былайша ойлаған: өз-өзіне деген бақылау өзінің үстінен, өзінің кемшіліктерінің үстінен күлуден арта түседі. Бұл әдіс қорқыныш, үрей сынды қасиеттерден арылуға мүмкіндік береді, соның нәтижесінде бұрынғы діни ұйым мүшесі алдындағы ойларының абсурдтылығы, болмашы нәрсе болғанын түсінеді;

- дерефлексия – жалықтыратын өзін-өзі бақылаудан арылту. Бұл әдіс оңалту жұмысында назарын фрустраторлардан жағымды объектілерге ауыстыруына ықпал етеді, сондай-ақ ішкі күйін құртушы жағымсыз сәгулерді елемеуші, құртушы рухани тепе-теңдік орнатылады. Негізгі мақсаттардың бірі – аяушылықтан және екі пайда болатын мәселелерге әсер етудің өнімсіз әдістерінің: «адекватты емес пассивтілік» пен «адекватсыз активтілік» әсердің болмауына алып келеді;

- жағымсыз психикалық-эмоционалдық күйлерді жеңу: депрессияға, қобалжуға, қорқыныштарға арналған логотерапия. Бұл жердегі басты мәселе бұрынғы діни ағым мүшелерінің бойыннан өмірден кейінгі өлімнің алдында қорқынышын, ақыр заманның алдындағы қорқынышын жою [5].

Логотерапия психикалық талдаудан негізгі мақсаты мағынаны жүзеге асыру мен құндылықтарды өзектендіру арқылы адамды жеке тіршілік иесі ретінде санайтындығымен ерекшеленеді. Адамды өмірдің мәні бар екендігіне сендіру керек. Дінтанушы ретінде, осындай тақырыптарда пікірлесулер діни орталықтарда және оқу мекемелерінде жиі талқылануы керек, деструктивті діни ағымдардың арбауына түсушілер қатарын азайтудың бір амалы болып табылады. Сондықтан бұл бағытта бірлесіп атқаратын жұмыс жеткілікті. Мемлекет тарапынан қолға алынып отырған іргелі шараны жүзеге асыруда үкіметтік емес ұйымдардың да қосатын үлесі қомақты болмақшы [6].

Әдебиеттер:

1. <https://aikyn.kz/2017/08/01/22198.html>
2. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М., 1994. // Толығырақ: <https://massaget.kz/layfstayl/bilim/gumanitarly-ylymdar/44469/>
3. Хассен С. Освобождение от психологического насилия. // Пер. с англ. И. Волкова, Е. Волков. – Прайм-Еврознак, 2003. – 400 с.
4. Франкл В. Психотерапия на практике. – СПб, 1999.
5. Ислам.кз <http://islam dini.kz/catalogs/28>
6. Новости Казахстана // https://aqparat.info/news/2015/12/12/8194747-destruktivti_zhalgan_dini_agymdar_kyzmet.html

МӘТУРИДИ ДҮНИЕТАНЫМЫНЫҢ ДІНИ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУДАҒЫ РӨЛІ

*Есдәулет Е.,
магистрант, 2 курс, «Исламтану» мамандық
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ*

*Ғылыми жетекші:
Құрманалиева А.Д.,
филос.ғ.д., профессор,
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ*

Тәуелсіздік алып, елдігімізді айқындағалы еліміз бірқатар бағыттарда жетістіктерге қол жеткізді. Сол салалардың бірі – дін саласы. 25 жыл ішінде жабылған мешіттер қайта ашылып, бабалардан қалған мәдени және рухани мұраға қол жеткізіп, діни кадрлар, білікті мамандар дайындау арқылы болашақ

СЕКЦИЯ: ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНТАНУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ	
СЕКЦИЯ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ	
Болысбаева А.К. АНАЛИЗ СТЕПЕНИ ОБРАЗОВАННОСТИ ЖЕНЩИН В ИСЛАМСКИХ СТРАНАХ	370
Қабдолда Қ. УАҚЫП ИНСТИТУТЫНЫҢ ЗАҢНАМАЛЫҚ НЕГІЗІ: ТҮРКИЯ ТӘЖІРИБЕСІ КІРІСПЕ. МӘСЕЛЕНІҢ ЗЕРТТЕЛУ ЖАЙЫ	372
Қабдолда Қ. ҚАЗАҚ ЖЕРІНДЕГІ УАҚЫПТАР ТАРИХЫНА ШОЛУ	380
Камалова Ф.Б., Байтенова Н.Ж., Кантарбаева Ж.О. КИЕЛІ ЖЕРЛЕРДІ АЙҚЫНДАУДЫҢ НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕРІ МЕН ҚАҒИДАЛАРЫ	385
Карыбаева А.Н., Курманалиева А.Д. ДЕСТРУКТИВНОСТЬ В РЕЛИГИОЗНОМ ПОВЕДЕНИИ	390
Мажен Е., Жамашев А. БҰҚАР ЖЫРАУ ҚАЛҚАМАНҰЛЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДА ДІН МӘСЕЛЕСІ	393
Мустафина Ж.Д., Мәден А.Т. ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ОЮ-ӨРНЕКТЕРІНІҢ СИМВОЛДЫҚ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ МӘНІ	395
Нукасов Е.С., Мухитдинов Р.С. МАЙЛЫҚОЖА ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ НӘПСІ ТАРБИЕСІ	399
Сайлаубекқызы А. ДІНИ БІРЕГЕЙЛІКТІҢ БЕЛГІЛЕРІ	401
Сарсембаев Р.М. РЕЛИГИОЗНЫЙ ПЛЮРАЛИЗМ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН	405
Tutinova N.E. Meirbaev B.B. DEFINITION AND TYPOLOGY OF SOCIO-CULTURAL CONFLICTS	408
Юлдашев Т.У., Бейсенов Б.К. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИСЛАМНЫҢ ДӘСТҮРЛІ ЕМЕС АҒЫМДАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	412
Yessekeyeva E.F. RELIGION AND CONTEMPORARY VISUAL ART	416
Абдрахимова Г.Б. ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ СІҢГЕН «СОПЫЛЫҚ» ДІНИ ТЕРМИНІ	418
Абитаева Г.Т., Құрманалиева А.Д. ИСЛАМДЫҚ ТЕЛЕБАҒДАРЛАМАЛАР АРҚЫЛЫ ҚОҒАМДЫҚ САНАҒА ӘСЕР ЕТУДІҢ АЛҒЫ ШАРТТАРЫ	421
Билекен С., Мұқан Н. ОНЛАЙН ӨМІРДІҢ ЗИЯНДАРЫНА ИСЛАМ ЭТИКАСЫ ТҮРҒЫСЫНАН КӨЗҚАРАС	424
Бокенбай Ж.А., Башаров Қ.С. ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДА ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМНІҢ ТАРАЛУЫНА ҚАРСЫ ӨРЕКЕТ ЕТУ ТЕТІКТЕРІ	427
Болатханова А.Б., Альджанова Н.К. ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚТАҒЫ ДІНИ ЖӘНЕ КОНФЕССИЯАРАЛЫҚ ДИАЛОГ	430
Даулетбекқызы Д., Байтенова Н.Ж. ДЕСТРУКТИВТІ ДІНИ АҒЫМДАР ҚЫЗМЕТІНІҢ АДАМ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ҚАУПТІЛІГІ	432
Есдәулет Е., Құрманалиева А.Д. МӘТУРИДИ ДҮНИЕТАНЫМЫНЫҢ ДІНИ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУДАҒЫ РӨЛІ	435
Жақаев Д.С. ИСЛАМ ТАРИХЫНДАҒЫ СОПЫЛЫҚ ІЛІМ	438
Женімпаз Е., Мұқан Н. АҚЫТ ҮЛІМЖІҰЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ РУХАНИ ӨНЕГЕЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАР	442
Исаков Б.А., Байтенова Н.Ж. ИСЛАМ АТЫН ЖАМЫЛҒАН ҰЙЫМДАРДЫҢ АДАМЗАТҚА ТИГІЗЕР ӘСЕРІ	445
Исраилова А.Н., Курманалиева А.Д. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИСЛАМДЫ НАСИХАТТАУ ЖОЛДАРЫ	447
Касинова К.Е., Байтенова Н.Ж. БАТЫС АЙМАҚТАҒЫ КИЕЛІ ТАНЫЛАТЫН ДІНИ ЖӘНЕ ҒИБАДАТ ОРЫНДАРЫ	451
Кершеев Ж.Ж., Әділбаева Ш. «ҰЛЫ ДАЛАДАҒЫМӘДЕНИЕТТЕР СҰХБАТЫ, ҰЛТТЫҚ КОД ЖӘНЕ ҚҰНДЫЛЫҚТАР»: ҚАЗАҚ САНАСЫНДАҒЫ КЕМЕЛ ОТБАСЫ ҮЛГІСІ	454
Қонысбекқызы Ү., Борбасова Қ.М. ИСЛАМ ДІНІНЕ ДЕЙІНГІ ЖӘНЕ КЕЙІНГІ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ «ТӘҢІРЛІК» СЕНІМ	458
Кулмуратова Г.К. ДӘСТҮРЛІ ЕМЕС ДІНИ АҒЫМДАРДЫҢ ДЕСТРУКТИВТІ КӨРІНІСТЕРІ	462
Мағаз С. БІРІККЕН ШІРКЕУ ҰЙЫМЫНЫҢ ІЛІМДІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	465
Мусурманова Д.С. ХАНАФИ МӘЗҒАБЫ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН	469
Орынбеков Н.А., Құрманалиева А.Д. ИСЛАМДЫҚ БІЛІМ БЕРУ	472
Отарбаева П.Ф., Құрманалиева А.Д. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОРТА БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ДІНТАНУЛЫҚ БІЛІМДІ ДАМУДЫҢ ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІСТЕРІ	475
Рысбек Т.Ж., Рысбекова Ш.С. САЛАФИЯ АҒЫМЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАНҒА КЕЛУІ	477
Сағнадина А.Т., Борбасова Қ.М. ПРЕСВИТЕРАНДЫҚ АҒЫМДАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	480
Смагулов Н.А., Анарбаев Н.С. ИСЛАМ ДІНІ ҚОҒАМДАҒЫ БЕЙБІТШІЛІКТІ САҚТАУШЫ ФАКТОРЫ	482
Тлеубердиев Б.К. ҚҰРАНЫҢ ИБРАҺИМДІК ДІНДЕРДІҢ КІТАПТАРЫМЕН ОРТАҚ ТҰСТАРЫ ЖӘНЕ ҚАЙШЫЛЫҚТАРЫ	486
Тойғылы Д. ХАДИС ІЛІМІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ: ТАРИХИ-МӘДЕНИ ЖАҒДАЙ	489
Түгел Н.Б. «ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТЕРРОРИЗМ» ТҮСІНГІ ЖӘНЕ ОНЫҢ СИПАТТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	492

Хумархан Ж., Құрманалиева А.Д. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҮРІК ДІНИ ЖАМАҒАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚЫЗМЕТ САЛАЛАРЫ	496
Шайкенова Р., Бағашаров Қ. ИСЛАМ ДІНІНДЕГІ ӘЙЕЛДІҢ ҚҰҚЫҒЫ	500
Шаку М.Е., Байтенова Н.Ж. ДӘСТҮРЛІ ҚАЗАҚ СӨЗ ӨНЕРІНІҢ ИСЛАМ ДІНІМЕН ҮЙЛЕСІМДІЛІГІ	503
Шамсудинова Р.В., Рысбекова Ш.С. РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ НА БАЗЕ КАЗАХСТАНСКИХ ИСТОЧНИКОВ	507
Шойбек Б., Байтенова Н.Ж. ФАКТОРЫ РАСПРОСТРАНЕНИЯ РЕЛИГИОЗНОГО И ИНФОРМАЦИОННОГО РАДИКАЛИЗМА В СФЕРЕ МОЛОДЕЖИ	510
СЕКЦИЯ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙДАҒЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ МӘСЕЛЕРІНІҢ ДАМУЫ СЕКЦИЯ: ВОПРОСЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ	
Жумабекова К.Б. БІЛІМ МЕНЕДЖЕРЛЕРІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАСҚАРУ ӘРЕКЕТТЕРІ	514
Калкашев С.Г. КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	518
Кеңесбай Е.Қ. ӘЛ-ФАРАБИДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫНЫҢ ЗЕРТТЕЛУ ЖАЙЫ	521
Aman Zh. THE ROLE OF THE TEACHER-PSYCHOLOGIST IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN SENIOR PUPILS	523
Мұқтар Т.Т. ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ КРЕАТИВТІЛІГІН ДАМУ ФАКТОРЛАРЫ	525
Батжанова М. ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАТОРСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	528
Шамсудинова Р.В. ФЕМИНИЗМ СКВОЗЬ ПРИЗМУ КИНО	531
Қуанышбаева А.Т. В.Ф. ШАТАЛОВТЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРХАНАСЫ	535
Казалканова Г. Б ҚҰЗЫРЕТТІЛІК – БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ МАҢЫЗДЫ САПАСЫ	538
Қожанова А.Н. БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАЗМҰНЫН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	541
Makhambetova Zh. T. FEATURES OF INCLUSIVE EDUCATION IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	544
Успанова Д.К. ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ СТАНОВЛЕНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В КОНТЕКСТЕ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ	547
Ярликасинова Перизат Базаралықызы САНКЦИЯНЫҢ КЕРІ ӘСЕРІН РЕТТЕУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚЫЗМЕТІ	549
Азаматов Нурлан ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ ЗАҢЫ ЖӘНЕ РЕСЕЙ ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ ЗАҢДАРЫ БОЙЫНША САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ	551
Беркінбай Гүлназ Нұржанқызы МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ТӘРБИЕЛІК ИДЕЯЛАРЫ	554
Ошан Баян МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АЯСЫНДАҒЫ САРАПТАМАЛЫҚ ТАЛДАУ ОРТАЛЫҚТАРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ	556
Жданова А.А. РОЛЬ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ В ОСВОЕНИИ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ ОБЩЕСТВА	559
Ә.Т. Зиядинова ПРОФЕССОР К.Ж. ҚОЖАХМЕТОВ АНЫҢ ҒЫЛЫМИ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ЖАСТАРДЫҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ «ӨЗІН-ӨЗІ» ТАЛУ ПӘНІ МАЗМҰНЫНДА КӨРІНСІ	562
Шнарбекова Молдир Кақпанбаевна АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ НЕРОДНОГО ЯЗЫКА	564
Шайланов Е.С. ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ НАШАҚОРЛЫҚҚА ТӘУЕЛДІЛІГІНІҢ АЛДЫН-АЛУ ЖҰМЫСЫ	568
Лукпанов А.А. СОЦИАЛЬНАЯ СТРАТИФИКАЦИЯ В СОВРЕМЕННЫХ НЕФТЯНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ КАЗАХСТАНА И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ИДЕНТИФИКАЦИЮ И ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ РАБОТНИКОВ	571
Лукпанов А.А. СОЦИАЛЬНАЯ СТРАТИФИКАЦИЯ В СОВРЕМЕННЫХ НЕФТЯНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ КАЗАХСТАНА И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ИДЕНТИФИКАЦИЮ И ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ РАБОТНИКОВ	575
Ермаханова Салтанат ТҰРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚ – ЗОМБЫЛЫҚ КӨРГЕН ӘЙЕЛДЕРДІ ӘЛЕУМЕТТІК ОҢАЛТУ	579